

Kumla Odensala sn

Anders Wikström

Rapport Arkeologisk förundersökning

Kumla Odensala sn

Anders Wikström

Meddelanden och Rapporter från Sigtuna Museum nr 16

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
193 30 Sigtuna

sigtunamuseum@sigtuna.se
www.sigtuna.se/museer

Produktion: Sigtuna Museum

- © Text: Anders Wikström
- © Kartor: Anders Wikström
- © Foto: Anders Wikström
- © Formgivning: Jacques Vincent
- © Original: Anders Wikström

Tryck : Sigtuna 2003

ISSN : 1401-4645
ISBN : 91-975066-2-1

Innehåll

Inledning
5

Silvermyntet
6

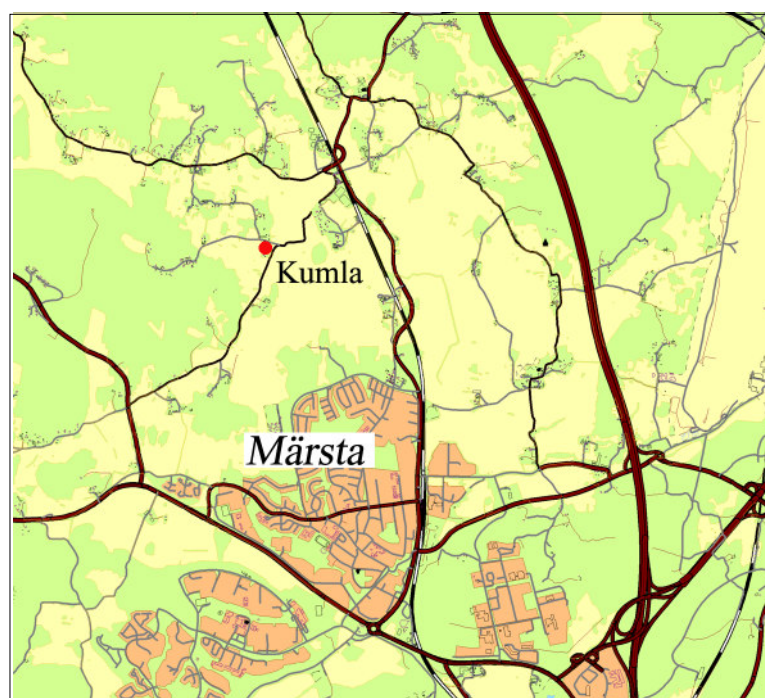
Sökning med metalldetektor
7

Slutsats
8

Fyndlista
9

Litteratur
9

Administrativa uppgifter
10

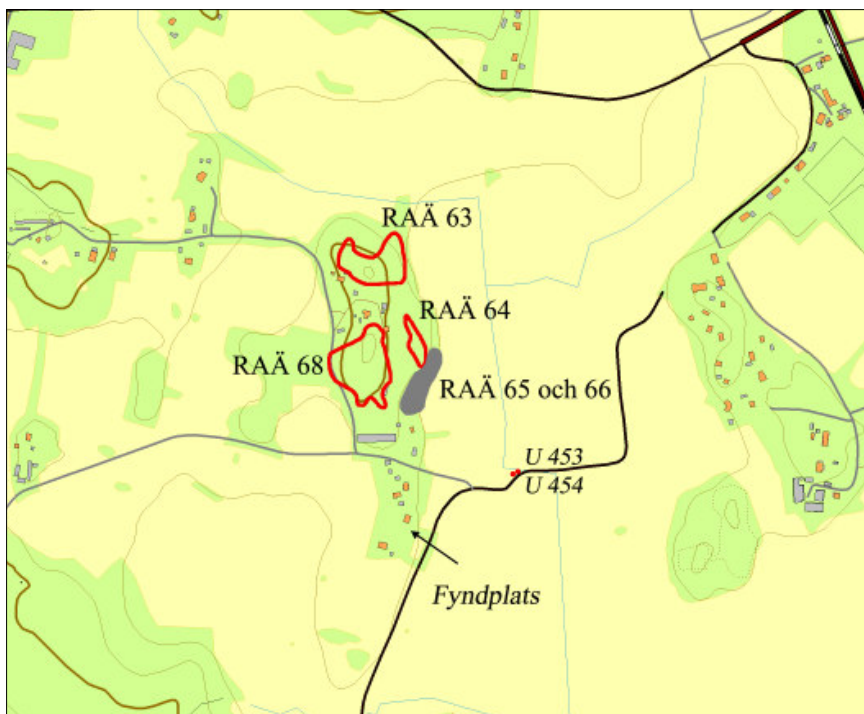
Orienteringskarta.

Inledning

Delägaren av fastigheten Kumla 2:12, Mairit Koukkuluoma, påträffade vid trädgårdsarbete 2001 ett silvermynt i sitt potatisland. Silvermyntet lämnades in till Sigtuna museum i maj 2003, som i sin tur kontaktade Kenneth Jonsson, Numismatiska forskningsgruppen, Stockholm Universitet. Det visade sig vara ett mynt präglat i Soest, Tyskland, kring början av 1000-talet. Myntet i sig är inte speciellt ovanligt, men hur hade det hamnat i potatislandet? Var det en ren lyckoträff eller kunde det möjligen finnas fler mynt i närheten? I området finns sedan tidigare inga inrapporterade tidigmedeltida fynd.

Fornlämningar

Platsen, Kumla by i Odensala socken, omnämns första gången i medeltida dokument 1311. I den norra och nordvästra delen av Kumla by finns tre registrerade gravfält (RAÄ nr 63, 64 och 68) med ungefär 130 synliga gravar och bebyggelse lämningar från den medeltida bytomten (RAÄ nr 65 och 66). Strax öster om byn finns även två runstenar (U 453 och 454; Upplands Runinskrifter). På 1800-talet när marken uppodlades till åker påträffades runstenarna. De båda stenarna restes återigen 1914 och står idag uppställda invid väggkanten. Tvärs igenom åkern rann tidigare en bäck och troligtvis var runstenarna placerade vid ett vadställe över bäcken (Upplands Runinskrifter s 252).

Topografiskt läge

Kumla by ligger några kilometer nordnordväst om Märsta, Odensala socken, Uppland (Ekonomiskt kartblad 118 32, 11I 3c). Runtomkring Kumla by ligger ett öppet kulturlandskap längs en liten landsväg. Enligt Kulturminnesvårdsprogrammet för Sigtuna kommun från 1985 ligger Kumla i ett område som anses utgöra en helhetsmiljö med en kulturhistoriskt värdefull struktur.

Kumla ligger centralt i ett område som präglas av stora öppna åkerarealer. Detta område består till stor del av postglacialt finkornigt sediment och bildar en cirkel med en diameter på omkring 6 km. Mindre områden med glaciala finkorniga sediment, sandiga moräner och berg bildar små öar i denna yta. Ungefär 300 meter öster om Kumla ligger idag ett vattendrag som sträcker sig i N-S riktning. Detta vattendrag mynnar ut i Steningeviken mot sydväst. Området ligger mellan 20 och 25 möh.

Silvermyntet

Silvermyntet som påträffades i potatisåkern var, som nämnts tidigare, ett mynt präglat i Soest. Denna typ präglades under mycket lång tid, ca 1000-1040. Som förebild använde man mynt präglade i Köln under Otto III (983-1002). På svensk mark har över 500 exemplar påträffats (skriftligt meddelande Kenneth Jonsson, Numismatiska forskningsgruppen, Stockholms Universitet).

På myntet fanns flera s.k. "test-märken", spår uppkomna i samband med att man kontrollerade om myntet var gjort av fullödig silver. Myntet vägde 1,33g (bilden är ej skalenlig utan kraftigt förstora).

Sökning med metalldetektor

Fyndet av silvermyntet ledde till starka misstankar om att det kunde finnas fler i närheten av fyndplatsen. Ett påträffat mynt brukar ofta indikera en skatt/depå. Mynten är så pass små att det statistiskt krävs en enorm tur om man ska påträffa det enda mynt som finns inom ett område.

Därför utfördes den 2 oktober en undersökning av fyndplatsen med hjälp av metalldetektor. I undersökningen deltog Sten Tesch och Anders Wikström från Sigtuna Museum, professor Kenneth Jonsson, doktorander Cecilia von Heijne, Nanouschka Myrberg och studenter Johan Holm, Niclas Olsson Strömstedt från Numismatiska forskningsgruppen vid Stockholms Universitet. Även biträdande länsantikvarie Gösta Magnusson deltog i undersökningens inledning.

Ett ca 150 kvadratmeter stort område undersöktes med metalldetektor. Inga ytterligare tidigmedeltida silvermynt eller föremål påträffades. Däremot påträffades ett antal sentida metallföremål bl.a. en 1-öring från Oskar I tid (1856-1858).

Hur hamnade silvermyntet i marken?

I samband med avsökningen av området med metalldetektor grävdes också två provgropar för att avgöra om det eventuellt kunde finnas kulturlager eller bebyggelse lämningar på platsen där myntet påträffades. Provgroparna var ca 0,4 x 0,4 meter stora och grävdes ned till glaciällera. Inte kulturlager kunde konstateras. Tjockleken på det matjordslager som fanns i potatislandet var endast 0,2-0,3 meter.

Hur hamnade då silvermyntet i potatislandet? Det mycket magra resultatet från metalldetektorsökningen och den totala avsaknaden av kulturlager innebär att det finns en hel del frågetecken kring varför silvermyntet hittades på denna plats.

Ett förslag var att silvermyntet kommer från en större myntskatt som med tiden har blivit sönderplöjd och utspridd. Enligt uppgift har denna del av området maskinplöjts ända in i sen tid. Platsen ligger precis på gränsen mellan åker och moränimpediment.

En annan förklaring som föreslogs var att myntet kanske kunde komma från en medeltida gård uppe på kullen ovanför fyndplatsen. Längre upp mot kullen där dagens fastigheter ligger hittads också en hel del metallföremål. Alla dessa föremål kan, med viss osäkerhet, dateras till modern tid. I fastighetsägarens ägo fanns dock en del föremål som möjligen skulle kunna dateras till medeltid bl.a. en sporre.

En tredje förklaring var att jord hade förts till platsen längre ifrån t.ex. den medeltida bytomten. Om så är fallet bör det dock rimligtvis ha framkommit fler föremål.

Slutsats

Det är med den här undersökningen klarlagt att det vare sig finns någon myntskatt eller medeltida boplats vid potatislandet där silvermyntet påträffades. Det är m.a.o. fortfarande mycket osäkert varifrån myntet kommer.

En utökning av det med metalldetektor avsökta området skulle möjligen ge resultat. En mindre arkeologisk undersökning uppe på kullen där dagens bebyggelse ligger skulle också innebära en möjlighet att få reda på om det finns medeltida bebyggelse lämningar där. Dessa två åtgärder kan kanske kasta mer ljus över det nyfunna silvermyntet.

Fyndlista

KUMLA 2:12 2001

Tyska Riket

Soest

1 Kölnefterprägling Häv. 850c 1.33 g
(Otto III) (1000-1040)

KUMLA 2:12 2003

Sverige

1 Oskar I, Stockholm, 1 öre 185x (1856-1858)

Koordinater (uppmätta med GPS)

1614371Ö, 6616324N - mynt, Tyskland, Soest

1614349Ö, 6616326N - mynt, Oskar I, 1 öre 185x

Litteratur

Häv.: W. Hävernich, *Die Münzen von Köln. Die Münzen und Medaillen von Köln* 1. Köln, 1935.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 431-03-69948
Uppdragsgivare: Länsstyrelsen, Stockholms län
Kvarter/område: Kumla 2:12
Socken: Odensala
Landskap: Uppland
Ek kartblad: 118 32, 11 I 3c
Typ av undersökning: Förundersökning
Fältarbetsid: 2003-10-02
Fältarbetspersonal: Sten Tesch och Anders Wikström, Sigtuna
Museum, Professor Kenneth Jonsson,
doktorander Cecilia von Heijne,
Nanouschka Myrberg och studenter Johan
Holm, Niclas Olsson Strömstedt från
Numismatiska forskningsgruppen, Stock-
holms universitet
Rapportarbete: Anders Wikström, Sigtuna museum

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
193 30 Sigtuna.

tel.: 08 - 597 838 70, fax.: 08 - 597 838 83.
e-postadress: anders.wikstrom@sigtuna.se

